

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาคั้งนี้ คณะผู้ศึกษาได้ทำการสัมภาษณ์หมอนวดแผนไทยที่ผ่านการอบรมหลักสูตรนวดแผนไทย (หลักสูตร 300 ชั่วโมง) จากสถาบันการแพทย์แผนไทย กระทรวงสาธารณสุข ที่มีชื่อในทะเบียนแพทย์พื้นบ้านของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพิษณุโลก และปฏิบัติงานในสถานพยาบาลจังหวัดพิษณุโลก จำนวน 10 คน ผลการศึกษานำเสนอ ดังนี้

กรณีศึกษาที่ 1 นางสาว ก. อายุ 36 ปี สถานภาพ โสด การศึกษาชั้นสูงสุด จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายชั้นปีที่ 6 ประกอบอาชีพหลัก หมอนวดแผนไทยอัตราถูกจ้างรายวัน ของโรงพยาบาลชุมชนแห่งหนึ่งในจังหวัดพิษณุโลก รายได้ ประมาณ 3,000 บาทต่อเดือน สภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว รายได้ไม่พอใช้ เป็นหนี้

บทบาทในการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค

นางสาว ก. ได้เล่าถึงบทบาทของตนในการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคว่า ในชุมชนที่อาศัยอยู่ คนในชุมชนมีปัญหาเรื่องสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจ โดยทางด้านร่างกายเกิดจากการที่สภาพของร่างกายไม่แข็งแรง ขาดการออกกำลังกาย รวมไปถึงขาดอุปกรณ์ที่จะใช้ในการออกกำลังกาย รับประทานอาหารไม่ถูกหลักอนามัย ส่วนทางด้านจิตใจนั้นเกิดจากความเครียดในเรื่องหนี้สิน ซึ่งนางสาว ก. บอกว่าตนเองอยากเห็นคนในชุมชนมีความสุขทั้งร่างกายและจิตใจ มีร่างกายที่แข็งแรง หน้าอ้มเอิบ สดชื่น แจ่มใส จึงได้ให้คำแนะนำแก่คนในชุมชนในเรื่องที่เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ สนับสนุนและกระตุ้นให้มีกิจกรรมการออกกำลังกายในชุมชน โดยการประสานกับทางโรงพยาบาลในการจัดหาครูผู้นำในการออกกำลังกายให้กับชุมชน เช่น สอนรำมวยปลงในผู้สูงอายุ และประสานกับโรงพยาบาลให้สนับสนุนอุปกรณ์กีฬาให้กับชุมชน เช่น ลูกฟุตบอล ลูกตะกร้อ

ในรอบปีที่ผ่านมา นางสาว ก. บอกว่า ในชุมชนเกิดการแพร่ระบาดของโรคไข้เลือดออก ซึ่งนางสาว ก. ได้ช่วยโรงพยาบาลทำการแจกทรายอะเบทให้กับคนในชุมชน พร้อมทั้งแนะนำการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันโรคให้กับชาวบ้านในชุมชนอีกด้วย นอกจากนี้ยังได้ร่วมกับทางโรง

พยาบาลในการรณรงค์เรื่องไข้เลือดออก เพื่อปลูกฝังความรู้ความเข้าใจและจัดกลุ่มชาวบ้านในการ
พ่นหมอกควันฆ่าลูกน้ำยุงลาย

บทบาทในการบำบัดรักษาและการฟื้นฟู

นางสาว ก. ได้เล่าถึง สาเหตุที่ตนเองมาประกอบอาชีพเป็นหมอนวดแผนไทย ว่า
สืบเนื่องมาจากการที่ตนเองได้สมัครเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ทำงานให้กับโรง
พยาบาล เมื่อทางโรงพยาบาลจะเปิดให้บริการนวดแผนไทย จึงได้ส่งตนเองไปอบรมหลักสูตรการ
นวดแผนไทยของสถาบันแผนแพทย์ไทยที่โรงเรียนการป่าไม้จังหวัดแพร่ เมื่อเรียนจบหลักสูตรแล้วจึง
กลับมาให้บริการนวดแผนไทยที่เรือนนวดแผนไทยของโรงพยาบาล โดยเป็นลูกจ้างรายวัน ซึ่งทำมา
นาน 7 ปี และปัจจุบันยังเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านอยู่

สำหรับผลดีของการนวดแผนไทยนั้น นางสาว ก. อธิบายว่า การนวดทำให้เกิด
ผลดีต่อร่างกาย เพราะการนวดเป็นวิธีที่ใช้ในการบำบัดรักษาอาการปวดเมื่อยวิธีหนึ่ง เมื่อ
ร่างกายหายจากอาการปวดเมื่อยเหล่านั้น ทำให้สุขภาพทางกายดี เมื่อสุขภาพทางกายดีจะส่งผล
ให้สภาพจิตใจดีตามไปด้วย ในผู้ป่วยอัมพฤกษ์ อัมพาต ถ้าได้รับการนวดเพื่อบำบัดรักษา
จะช่วยในการฟื้นฟูสภาพของร่างกาย เพราะการนวดจะทำให้กล้ามเนื้อของผู้ป่วยไม่แข็งเกร็งหรือ
อ่อนแรง ทำให้เลือดไหลเวียนดี ไม่ทำให้เกิดแผลกดทับจากการนอนนานๆ นอกจากนี้ ระหว่างที่ทำการ
นวดยังมีการพูดคุย ชักถาม ในเรื่องต่างๆที่เป็นเรื่องทำให้ผู้ป่วยสบายใจ จึงถือได้ว่าเป็นการ
ช่วยทางด้านจิตใจ และยังได้มีการแนะนำในเรื่องการดูแลสุขภาพ แนะนำการปฏิบัติตัวเพื่อให้
กล้ามเนื้อแข็งแรงให้กับผู้ป่วยหรือผู้ดูแล ในผู้สูงอายุที่เดินไม่สะดวกจากข้อเข่าติด ถ้าได้รับการนวด
เข่าแล้วจะทำให้เดินคล่องขึ้น

จากการให้บริการที่เรือนแพทย์แผนไทย นางสาว ก. บอกว่า อาชีพข้าราชการครู
เป็นกลุ่มอาชีพที่มารับบริการนวดแผนไทยมากที่สุด ส่วนมากจะมาด้วยอาการปวดไหล่และปวดขา
ซึ่งหลังจากนวดแล้วบอกว่ารู้สึกดีขึ้น เมื่อเกิดอาการก็จะกลับมานวดอีก สำหรับคนนอกพื้นที่ที่มี
มานวดบ้าง ซึ่งจะเป็นคนที่อาศัยอยู่ในตัวจังหวัดพิษณุโลกและรู้ว่าทางโรงพยาบาลมีบริการนวด
แผนไทย หรือรู้ว่าอาการผิดปกติที่เกิดขึ้นกับตัวเองนั้นถ้าได้รับการนวดแผนไทยแล้วจะหายจึงได้มา
นวด ซึ่งเป็นการรู้หรือบอกเล่ากันแบบปากต่อปาก

ด้านความชำนาญในการให้บริการนั้น นางสาว ก. บอกว่า ตนเองมีความชำนาญ
ทั้งการนวด อบ ประคบด้วยสมุนไพร และการนวดฝ่าเท้า แต่สามารถให้บริการได้ทุกประเภท
ทั้งการบำบัดรักษาหรือเพื่อสุขภาพตามที่เรียนมา สำหรับการประคบด้วยสมุนไพรนั้น นางสาว ก.
เล่าว่า ลูกประคบที่ใช้นั้นจะเป็นลูกประคบที่หมอนวดทำขึ้นกันเอง โดยสมุนไพรที่ใช้นั้นจะซื้อมา
จากชาวบ้านในอำเภอเดียวกัน ถือว่าเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับคนในชุมชน

สำหรับขั้นตอนในการให้บริการ นางสาว ก. อธิบายว่า เมื่อมีผู้มารับบริการ จะมีการค้นหาสาเหตุของการเจ็บป่วย โดยที่หมอนวดจะทำการซักประวัติ หาสาเหตุ อาการที่เป็นอยู่ โรคประจำตัว วัดความดันโลหิต เพราะถ้าพบว่าผู้มารับบริการมีความดันโลหิตสูง นางสาว ก. บอกว่า จะทำการนวดให้ไม่ได้ เพราะเป็นข้อห้ามหนึ่งสำหรับการนวด หรือถ้าสงสัยว่าผู้รับบริการมีไข้ จะต้องวัดอุณหภูมิด้วย เพราะถ้าผู้มารับบริการป่วยมีไข้ก็นวดให้ไม่ได้เช่นกัน สำหรับวิธีการวินิจฉัยโรคนั้น หมอนวดจะทำการตรวจ สัมผัส จับ ยก ดึง หรือกดบริเวณที่มีอาการผิดปกติ เพื่อดูความตึงตัวของกล้ามเนื้อ ถ้าพบว่ามีลักษณะปวด บวม แดง ร้อน จะไม่นวดเพราะมีอาการอักเสบซึ่งเป็นข้อห้ามเช่นกัน และจะให้ไปพบแพทย์แผนปัจจุบันเพื่อทำการรักษา หรือถ้าตรวจอาการดูแล้วพบว่ามีอาการหนักไม่สามารถรักษาด้วยการนวดได้ ก็จะส่งไปพบแพทย์แผนปัจจุบันเช่นกัน ส่วนวิธีในการให้บริการหรือการบำบัดรักษา หมอนวดจะพิจารณาจากอาการที่เป็น เช่น ถ้าเป็นอัมพฤกษ์ อัมพาต จะเน้นนวดกดจุดให้กับผู้ป่วย เป็นต้น หลังจากนวดเสร็จ จะมีการให้คำแนะนำในเรื่องการปฏิบัติตัวที่บ้าน เช่น ถ้าปวดขา นวดแล้วอย่าเพิ่งลงน้ำหนักที่ขา太多 หรือแนะนำให้บริหารร่างกายด้วยท่าฤๅษีดัดตน เป็นต้น

การติดตามผลการรักษานั้น นางสาว ก. จะใช้วิธีนัดผู้ป่วยให้กลับมาดูอาการ หรือนัดให้กลับมาทรมานวดซ้ำ ส่วนการประเมินผลการรักษา นางสาว ก. บอกว่า ใช้การสอบถามจากผู้รับบริการเมื่อมาพบหมอนวดตามนัด ว่ามีอาการเป็นอย่างไร ดีขึ้นหรือไม่ ซึ่งถ้าพบว่านวดแล้วไม่ดีขึ้น จะส่งไปพบแพทย์แผนปัจจุบันเพื่อทำการรักษาต่อไป

โรคที่พบบ่อยได้แก่ ปวดขา ปวดหลัง ข้อเท้าแพลง อัมพฤกษ์ อัมพาต ไมเกรน สอบถามจากผู้ที่มาใช้บริการถึงเหตุผลที่มาทรมานวด ส่วนใหญ่เล่าว่า ได้ไปรักษากับแพทย์แผนปัจจุบันมาแล้วแต่อาการไม่ดีขึ้น จึงมาลองรักษาโดยการนวดแผนไทย

การให้บริการนวดแผนไทยนอกสถานที่นั้น นางสาว ก. บอกว่า ไปบ้างเป็นบางครั้ง โดยจะพิจารณาจากเหตุผลว่าทำไมถึงมารับบริการที่โรงพยาบาลไม่ได้ เช่น ในกรณีผู้ป่วยอัมพฤกษ์ อัมพาต ที่ไม่สามารถเดินทางมารับบริการที่โรงพยาบาลได้ ก็จะนวดให้ที่บ้านของผู้ป่วย หรือผู้ที่มีอาการปวดเมื่อยร่างกายทั่วไปที่ต้องการนวดเพื่อสุขภาพ แต่ไม่สามารถมานวดในเวลาราชการได้ก็จะไปนวดให้ที่บ้านเช่นกัน

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

นางสาว ก. เล่าว่า อุปสรรคในการทำงานด้านการนวดแผนไทย คือ ขาดการประชาสัมพันธ์ให้คนทั่วไปรับรู้ถึงผลดีของการนวดแผนไทย เพราะผู้มารับบริการส่วนใหญ่จะรู้ถึงผลดีของการนวดแผนไทยจากการคำบอกเล่า นางสาว ก. เห็นว่า ถ้าหากมีการนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่หรือการแพทย์แผนปัจจุบันมาผสมผสานกับการแพทย์แผนไทยได้ จะเป็นการดีสำหรับคนไข้

เพราะจะได้เป็นทางเลือกหนึ่งในการรักษา นอกจากนี้ยังอยากให้รัฐสนับสนุนและเปิดโอกาสให้กับ
หมอนวดแผนไทยในเรื่องการสอบใบประกอบโรคศิลปะ เพราะที่ผ่านมารัฐให้การสนับสนุนในเรื่อง
เกี่ยวกับสมุนไพรมากกว่าการนวดแผนไทย และอยากให้รัฐเห็นความสำคัญของหมอนวดแผนไทย
โดยการสนับสนุนเรื่องงบประมาณ ค่าจ้าง สวัสดิการของหมอนวดที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาล

กรณีศึกษาที่ 2 นาง ว. อายุ 33 ปี สถานภาพ สมรส การศึกษาชั้นสูงสุด
จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายชั้นปีที่ 3 ประกอบอาชีพหลัก เป็นหมอนวดแผนไทยอัตราลูกจ้าง
รายวันของโรงพยาบาลชุมชนแห่งหนึ่งในจังหวัดพิษณุโลก รายได้ ประมาณ 3,000 บาทต่อเดือน
สถานะเศรษฐกิจของครอบครัว เพียงพอ

บทบาทในการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค

นาง ว. เล่าถึงบทบาทของตนเองในการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคว่า
คนในชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่มีสุขภาพที่ไม่ดีนัก เนื่องมาจากการที่ต้องทำงานหนักเพื่อหาเลี้ยง
ครอบครัว และมีปัญหาในเรื่องความเครียดจากค่าใช้จ่ายในครอบครัว รายได้ไม่พอเพียง มีหนี้สิน
จึงทำให้คนในชุมชนละเลยไม่สนใจในเรื่องการดูแลสุขภาพ ไม่มีการออกกำลังกาย นาง ว. เห็นว่า
การที่จะทำให้คนในชุมชนมีสุขภาพดี ร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ หน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส
จะต้องมีการออกกำลังกาย เพราะถ้ามีการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอจะทำให้ร่างกายแข็งแรง
และจิตใจแจ่มใสตามไปด้วย นาง ว. จึงได้มีการแนะนำคนในชุมชนในเรื่องการออกกำลังกายหรือ
ทำกายบริหาร นอกจากนั้นยังได้สอนการบริหารร่างกายด้วยท่าฤๅษีคัตตะนให้กับคนในชุมชนอีกด้วย

ในรอบปีที่ผ่านมา นาง ว. บอกว่าในชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่นั้น มีการแพร่ระบาดของ
ไข้เลือดออก นาง ว. จึงได้ช่วยทางโรงพยาบาลแจกทรายอะเบทให้กับคนในชุมชนร่วมกับอาสา
สมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน พร้อมทั้งให้คำแนะนำในเรื่องการดูแลร่างกายและป้องกันโรคด้วย

บทบาทในการบำบัดรักษาและฟื้นฟู

นาง ว. ได้อธิบายถึงผลดีของการนวดแผนไทยว่า การนวดจะช่วยทำให้สุขภาพดี
เพราะการนวดทำให้เลือดลมไหลเวียนไปทั่วร่างกาย ช่วยคลายอาการปวดเมื่อย คลายเครียด ทำ
ให้จิตใจดี ในผู้ป่วยอัมพฤกษ์ อัมพาต ถ้าได้รับการนวดเพื่อบำบัดจะทำให้เลือดลมเดินดี ช่วย
กระตุ้นกล้ามเนื้อให้แข็งแรงเป็นการช่วยฟื้นฟูทางด้านร่างกาย นอกจากนี้ยังมีส่วนช่วยในทางจิตใจ
จากการพูดคุยกันระหว่างการนวดอีกด้วย

สำหรับสาเหตุผลของการมาประกอบอาชีพหมอนวดแผนไทยนั้น นาง ว. เล่าว่า
เนื่องจากตนเองมีความชอบและอยากที่จะช่วยเหลือผู้อื่น เมื่อมีการเปิดรับสมัครคนเข้าอบรมใน

หลักสูตรหมอนวดแผนไทยจึงมาสมัคร หลังจากอบรมเสร็จได้มาทำงานที่เรือนแพทยแผนไทยเป็นลูกจ้างรายวันของโรงพยาบาล

จากการให้บริการนวดแผนไทยที่เรือนนวดแผนไทยนั้น นาง ว. บอกว่า ผู้มารับบริการส่วนใหญ่จะเป็นข้าราชการครูและคนในท้องถิ่น ส่วนคนนอกพื้นที่ก็มีมานวดบ้าง โดยนาง ว. บอกว่า ตนเองสามารถให้บริการนวดแผนไทยได้ทุกอย่างตามที่ได้เรียนมาทั้งเพื่อบำบัดรักษาและนวดเพื่อสุขภาพ

ขั้นตอนในการให้บริการนั้น นาง ว. เล่าว่า เมื่อมีผู้ที่ต้องการมานวดมาที่เรือนแพทยแผนไทย หมอนวดจะทำการค้นหาสาเหตุของการเจ็บป่วยด้วยซักประวัติการเจ็บป่วย ซักประวัติเกี่ยวกับโรคประจำตัว วัดความดันโลหิต วัดไข้ การวินิจฉัยโรคนั้น จะทำการตรวจร่างกายตามตำแหน่งหรืออาการที่ผู้ป่วยบอก ส่วนวิธีการนวดหรือวิธีการบำบัดรักษาจะเลือกตามอาการที่เป็นเช่นกัน ระหว่างที่ทำการนวดจะมีการซักถามอาการ ถามความหนักเบาของแรงกด หรือน้ำหนักมือเป็นระยะ ภายหลังจากนวดเสร็จจะมีการให้คำแนะนำเพื่อให้ผู้ป่วยได้กลับไปทำที่บ้าน เช่น การกลับไปทำกายบริหารด้วยท่าฤาษีตัดต้นตามอาการที่เป็น หรือแนะนำให้ผู้ป่วยใช้สมุนไพรควบคู่ไปกับการนวด และจะนัดให้ผู้ป่วยกลับมาพบเพื่อดูอาการว่าดีขึ้นหรือไม่ หรือนัดให้มานวดซ้ำในรายที่เป็นมาก ส่วนการประเมินผลการรักษานั้นจะใช้วิธีซักถามเมื่อผู้ป่วยมาพบ บางครั้งถ้าผู้ป่วยไม่ได้มาตามนัด จะใช้วิธีถามจากเพื่อนบ้านว่าผู้ป่วยมีอาการเป็นอย่างไรบ้าง ถ้าผู้ป่วยกลับมาหาแล้วพบว่าอาการไม่ดีขึ้น หรือตรวจดูแล้วเห็นความสามารถของคนที่รักษาด้วยการนวด จะแนะนำให้ผู้ป่วยให้ไปพบแพทย์แผนปัจจุบันเพื่อทำการรักษา

โรคที่พบมากได้แก่ ปวดขา ปวดหลัง ปวดคอ อัมพฤกษ์ อัมพาต ไมเกรน ซึ่งได้สอบถามถึงสาเหตุที่มานวด ผู้มารับบริการบอกว่า ไปรักษากับแพทย์แผนปัจจุบันมาแล้วแต่ไม่หาย จึงลองเปลี่ยนวิธีการรักษา

การออกไปให้บริการนวดแผนไทยนอกสถานที่นั้น นาง ว. บอกว่า มีการออกไปให้บริการนอกสถานที่เป็นบางครั้งหลังจากเลิกงานที่โรงพยาบาล ซึ่งส่วนมากจะเป็นผู้ที่ไม่สามารถมานวดที่โรงพยาบาลได้ เช่น เป็นอัมพฤกษ์ อัมพาต หรือผู้สูงอายุที่ไม่มีคนพามาที่โรงพยาบาล

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

นาง ว. เล่าว่า ปัญหาในการประกอบอาชีพหมอนวดแผนไทย คือ ค่าจ้างน้อย ไม่มีสวัสดิการเนื่องจากเป็นลูกจ้างรายวัน ดังนั้นจึงอยากให้รัฐเห็นความสำคัญของหมอนวดแผน

หากมีการนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่หรือการแพทย์แผนปัจจุบันมาผสมผสานกับการแพทย์แผนไทยในการดูแลผู้ป่วย นาง ว. บอกว่า เป็นเรื่องที่ดี เพราะจะเป็นประโยชน์ทั้งตัวหมอนวดเองและคนที่จะมาใช้บริการ อีกทั้งควรมีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้ด้านการนวดแผนไทยให้เป็นที่รู้จักมากกว่านี้

กรณีศึกษาที่ 3 นาง ส. อายุ 49 ปี สถานภาพ สมรส การศึกษาชั้นสูงสุด จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ประกอบอาชีพหลัก เป็นหมอนวดแผนไทยอัตราลูกจ้างชั่วคราวของโรงพยาบาลชุมชนแห่งหนึ่งในจังหวัดพิษณุโลก รายได้ 6,100 บาทต่อเดือน สภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว เพียงพอ

บทบาทในการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค

นาง ส. เล่าถึงบทบาทของตนเองที่มีต่อคนในชุมชนด้านการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคว่า คนในชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่นั้น มีปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพเนื่องมาจากร่างกายไม่แข็งแรง ทำงานหนักจึงมีอาการปวดเมื่อยตามร่างกาย นอกจากนี้ยังมีปัญหาสุขภาพจิต ความเครียดที่เกิดจากการประกอบอาชีพ นาง ส. เห็นว่า การที่จะทำให้คนในชุมชนมีสุขภาพดี ร่างกายแข็งแรง หน้าตาแจ่มใสร่าเริง มีความสุขนั้น คนในชุมชนจะต้องมีการออกกำลังกาย จึงได้แนะนำในเรื่องการออกกำลังกายให้กับคนในชุมชนให้เหมาะสมกับวัย เช่น ในคนสูงอายุให้ออกกำลังกายด้วยไม้กระบอง ถ้าอายุไม่มากให้ออกกำลังกายโดยการเดินแอโรบิค แนะนำเรื่องการรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ สอนการดูแลสุขภาพด้วยตนเองโดยการนวดให้แก่ผู้สูงอายุหรือลูกหลานเพื่อสามารถนวดได้เวลามีอาการปวดเมื่อย นอกจากนี้ยังได้แนะนำในเรื่องการใช้สมุนไพรควบคู่ไปกับการนวดด้วยตนเอง

ในรอบปีที่ผ่านมา นาง ส. บอกว่าในชุมชนมีการระบาดของโรคไข้เลือดออก ตนเอง จึงได้ประสานกับเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยไข้เลือดออก แจ้งสาธารณสุขอำเภอให้มาพ่นหมอกควันในหมู่บ้าน และยังได้แนะนำการปฏิบัติตัวให้กับชาวบ้านในชุมชน เช่น คว้าขันคว่ำกะลาเพื่อกันการเพาะพันธุ์ยุง และทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย เป็นต้น

บทบาทในการบำบัดรักษาและการฟื้นฟู

นาง ส. อธิบายถึงผลดีของการนวดแผนไทยว่า การนวดจะส่งผลโดยตรงต่อร่างกาย ทำให้เกิดความสบายหายปวดเมื่อยรู้สึกดีขึ้น เพราะการนวดจะทำให้เลือดลมไหลเวียนดี ในผู้ป่วยอัมพฤกษ์ อัมพาต หากได้รับการนวดจะดีขึ้นทำให้กล้ามเนื้อแข็งแรง เนื่องจากการนวดจะทำให้เลือดสูบฉีดไหลเวียนดี ในผู้สูงอายุการนวดกดจุดเน้นเส้นจะทำให้ร่างกายแข็งแรง บรรเทาอาการปวดเมื่อย และการประคบด้วยสมุนไพรหลังจากนวดแล้วจะทำให้อาการปวดทุเลาเร็วขึ้น นอกจากนี้

การนวดจะช่วยให้เกิดสุขภาพดีทั้งทางร่างกายและจิตใจ เมื่อร่างกายหายจากการเจ็บป่วยจิตใจก็จะรู้สึกดีขึ้นตามไปด้วย

สำหรับเหตุผลที่มาประกอบอาชีพหมอนวดนั้น นาง ส. เล่าว่า ใจรัก เพราะพ่อแม่ใช้ให้นวดมาตั้งแต่เด็กๆ พอโตขึ้นได้ไปเรียนการนวดแผนโบราณที่วัดโพธิ์ทำเทียนและประกอบอาชีพรับจ้างนวดตามบ้าน หลังจากนั้นได้ไปเรียนเพิ่มเติมในหลักสูตรแผนแพทย์ไทยของกระทรวงสาธารณสุข และกลับมาทำงานที่เรือนวดไทยในโรงพยาบาลตำแหน่งลูกจ้างชั่วคราว โดยประกอบอาชีพเป็นหมอนวดแผนไทยมา 11 ปี

จากการให้บริการ นาง ส. บอกว่า อาชีพครูเป็นอาชีพที่มารับบริการนวดมากที่สุด นอกนั้นเป็นข้าราชการบำนาญบ้านาญเพราะสามารถเบิกค่ารักษาพยาบาลได้ คนในท้องถิ่นก็มีมานวดบ้างซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นคนที่คุ้นเคยกันดีอยู่แล้ว ส่วนคนต่างพื้นที่ก็มีมานวดเหมือนกันซึ่งส่วนมากมาด้วยอาการปวดเมื่อยและรู้ว่าที่โรงพยาบาลมีการให้บริการนวดแผนไทย ซึ่ง นาง ส. บอกว่าตนเองสามารถนวดได้ทั้งเพื่อบำบัดรักษาและนวดเพื่อสุขภาพ

ขั้นตอนในการให้บริการนั้น เวลาที่มีผู้มารับบริการจะมีการค้นหาสาเหตุของการเจ็บป่วยจากการซักถามหรือจะทราบจากอาการที่ผู้มารับบริการบอก เช่น ปวดคอจากนอนตกหมอน เป็นต้น มีการชั่งน้ำหนัก วัดความดันโลหิต จับชีพจร ชักประวัติการเจ็บป่วย โรคประจำตัว การวินิจฉัยโรคจะใช้การจับเส้นเพื่อตรวจดูอาการ ส่วนการวินิจฉัยจะเลือกตามอาการ เช่น นวดเส้น อบ ประคบสมุนไพร นวดคลายเส้น นวดเพื่อรักษาภูมิแพ้ เป็นต้น หลังจากนวดเสร็จจะมีให้คำแนะนำเพื่อให้ผู้มารับบริการนวดกลับไปปฏิบัติตัวที่บ้าน เช่น จะแนะนำให้ออกกำลังกาย รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ ในการติดตามผลการรักษานั้นจะนัดผู้มารับบริการให้กลับมาพบหรือกลับมานวดซ้ำอีก ซึ่งผู้มารับบริการส่วนใหญ่จะมาตามนัดเพราะว่านวดแล้วอาการดีขึ้น จึงกลับมานวดซ้ำให้หายจากอาการที่เป็น ส่วนการประเมินผลการรักษาจะรู้ได้จากตัวผู้รับบริการที่เป็นคนบอกว่ามีอาการดีขึ้นหรือไม่ และถ้าพบว่าหลังจากนวดแล้วอาการไม่ดีขึ้นหรือตรวจพบว่าไม่สามารถที่จะรักษาได้ด้วยการนวด จะส่งไปพบอายุรเวทเพื่อรักษาด้วยสมุนไพร หรือถ้าพบว่ามีอาการเจ็บป่วยมากมาสามารถที่จะรักษาด้วยแผนไทยได้จะแนะนำให้ไปพบแพทย์แผนปัจจุบัน

โรคที่พบบ่อยได้แก่ อัมพฤกษ์ อัมพาต หมอนรองกระดูกไม่ดี แขนยกไม่ขึ้นจากพังผืดเกาะไหล่ พังผืดเกาะนิ้วและข้อมือ จากการสอบถามถึงสาเหตุที่มารับบริการนวดแผนไทย คนที่มานวดส่วนใหญ่จะบอกว่าเคยไปนวดมาจากที่อื่น เช่น นวดกับหมอฟันบ้านแล้วไม่ดีขึ้นจึงมานวดที่เรือนวดแผนไทยของโรงพยาบาล บางที่มีอาการแล้วมารักษาด้วยการนวดเพราะรู้ว่าอาการ

นวดที่เรือนนวดแผนไทยของโรงพยาบาล บางทีมีอาการแล้วมารักษาด้วยการนวดเพราะรู้ว่าอาการที่เป็นอยู่สามารถรักษาด้วยการนวดได้ ส่วนผู้ที่เคยไปรักษากับหมอแผนปัจจุบันแล้วไม่ดีขึ้นแล้วหันมารักษาด้วยการนวด นาง ส.บอกว่ามีจำนวนน้อย

การออกไปให้บริการนวดแผนไทยนอกสถานที่นั้น นาง ส. บอกว่ามีบ้างโดยมากจะเป็นผู้ที่ป่วยเป็นอัมพฤกษ์ อัมพาต เดินทางมารับบริการที่โรงพยาบาลลำบากก็จะไปนวดให้ที่บ้านเพราะสงสาร ซึ่งตนเองจะช่วยแนะนำวิธีการนวดให้ญาติไว้ที่นวดเองที่บ้าน สอนวิธีการนวดเพื่อฟื้นฟูกล้ามเนื้อ หรือสอนทำกายภาพบำบัดโดยใช้ท่าฤๅษีดัดตน แนะนำให้รับประทานอาหารที่มีประโยชน์

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

นาง ส. เล่าถึงปัญหาที่พบในการให้บริการนวดแผนไทยที่เรือนแพทย์แผนไทย ว่าจำนวนหมอนวดมีไม่เพียงพอต่อผู้มารับบริการ เพราะถ้ามีผู้มารับบริการที่จะต้องนวดทั้งตัวจะต้องใช้เวลาในการนวดมาก วันหนึ่งจะนวดได้เพียง 2 คนเท่านั้น ทำให้ผู้ที่มาใช้บริการที่มาทีหลังไม่ได้รับบริการนวดในวันนั้น สำหรับถ้ามีการนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่หรือการแพทย์แผนปัจจุบันมาผสมผสานควบคู่กับการแพทย์แผนไทย นาง ส. บอกว่าจะเป็นการช่วยอนุรักษ์การแพทย์แผนไทย

สำหรับข้อเสนอแนะ นาง ส. บอกว่าต้องการให้รัฐเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการนวดแผนไทยให้มากกว่านี้เพราะเห็นแต่ส่งเสริมในเรื่องสมุนไพร ถ้าเป็นไปได้อยากให้รัฐช่วยพิจารณาเรื่องใบประกอบโรคศิลปะของหมอนวดแผนไทย เนื่องจากหมอนวดแผนไทยไม่มีใบประกอบโรคศิลปะหากจะสอบต้องไปสอบในสายอายุรเวทซึ่งขั้นตอนในการสอบยุ่งยากมาก อีกประการหนึ่ง อยากให้มีการพิจารณาเรื่องเงินเดือนหรือค่าจ้างเพราะหมอนวดได้รับค่าจ้างน้อยอีกทั้งไม่มีสวัสดิการใดๆ ถ้าบรรจุให้รับราชการได้ก็จะดี

กรณีศึกษาที่ 4 นาง ล. อายุ 40 ปี สถานภาพ สมรส การศึกษาชั้นสูงสุด จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นชั้นปีที่ 3 ประกอบอาชีพหลัก เป็นหมอนวดแผนไทยอัตราลูกจ้างประจำของโรงพยาบาลแห่งหนึ่งในจังหวัดพิษณุโลก รายได้ 9,400 บาทต่อเดือน สภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว เพียงพอมีเก็บบ้างเล็กน้อยเป็นทุนการศึกษาลูก

บทบาทในการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค

นาง ล. เล่าถึงบทบาทของตนเองในการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคว่า ในชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่นั้น คนในชุมชนมีปัญหาเรื่องสุขภาพทั้งสุขภาพกายและจิตใจ ทางร่างกายเกิดมาจากการทำงานหรือประเภทของอาชีพ การรับประทานอาหารที่ไม่ถูกสุขลักษณะ - ไม่มีประโยชน์—ไม่ตรงเวลา และการไม่ออกกำลังกาย ส่วนทางจิตใจเกิดจากความเครียด นอน

ไม่หลับ พักผ่อนไม่เพียงพอ ซึ่งนาง ล. เห็นว่า การที่คนในชุมชนจะมีสุขภาพดีได้จะต้องมีการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ จึงได้มีการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการนวด การออกกำลังกาย การทำ ฤาษีตัดตน และเป็นวิทยากรด้านการนวดเพื่อส่งเสริมสุขภาพให้แก่คนทั่วไป

ในรอบปีที่ผ่านมา พบว่าในชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่มีการระบาดของไข้เลือดออก นาง ล. จึงได้ช่วยแนะนำคนในชุมชนในเรื่องการป้องกันโรคไข้เลือดออก เช่น นอนกางมุ้ง การกำจัด ยุงลาย เป็นต้น

บทบาทในการบำบัดรักษาและการฟื้นฟู

นาง ล. ได้อธิบายถึงผลดีของการนวดแผนไทยว่า การนวดแผนไทยสามารถใช้ บำบัดรักษาโรคในรายที่เจ็บป่วยได้และสามารถใช้ในการดูแลสุขภาพในรายที่มีอาการปวดเมื่อยทั่ว ไป โดยที่การนวดจะทำให้เลือดน้ำเหลืองในร่างกายไหลเวียนดี ความดันโลหิตกลับเข้าสู่ภาวะปกติ ระบบขับถ่ายดี ทำให้รู้สึกสดชื่นกระปรี้กระเปร่า รู้สึกสบายตัว อีกทั้งยังช่วยให้มีสุขภาพจิตดี คลายเครียด นอกจากนี้การนวดยังช่วยเชื่อมความสัมพันธ์สร้างความรักความอบอุ่นภายในครอบครัวได้อีกด้วยจากการที่นวดให้กัน สำหรับผู้ป่วยอัมพฤกษ์ อัมพาต พิการ การนวดจะช่วยในการ ฟื้นฟูร่างกายให้ผู้ป่วยหายเร็วขึ้นอีกด้วย

จากการให้บริการที่งานแพทย์แผนไทย นาง ล. บอกว่า ผู้มารับบริการส่วนใหญ่ จะมีทั้งข้าราชการ ทหาร ตำรวจ ประชาชนทั่วไปที่มานวดเพื่อรักษาโรค คนต่างถิ่นก็มีมารับบริการ บ้าง เพราะรู้ว่ามีบริการนวดแผนไทยในโรงพยาบาลและสามารถเบิกค่ารักษาพยาบาลได้ ซึ่ง นาง ล. บอกว่าตนเองสามารถนวดเพื่อบำบัดรักษาได้ทุกโรคที่เรียนมา ได้แก่ โรคเข่า โรคปวดหลัง ปลายประสาท หรืออาการที่เกี่ยวกับเส้น รวมไปถึงการนวดเพื่อสุขภาพ

สำหรับขั้นตอนในการให้บริการนั้น นาง ล. เล่าว่า จะมีขั้นตอนในการค้นหา สาเหตุของการเจ็บป่วยด้วยการซักประวัติ เช่น อายุเท่าไร ป่วยเป็นอะไรมา เป็นต้น หลังจากนั้นจะ ทำการตรวจร่างกายเพื่อหาความผิดปกติ วัดความดันโลหิต จับชีพจร ตรวจดูลมเบื้องต่ำลมเบื้อง สูง ส่วนการวินิจฉัยโรคจะใช้การตรวจร่างกายโดยทำหัตถเวช คือ ทำการตรวจร่างกายบริเวณที่มี ปัญหาหรือผิดปกติ แล้วจึงเข้าสู่กระบวนการนวดเพื่อบำบัดรักษาตามอาการหลังจากที่ได้ทำหัตถ เวชแล้ว และหลังจากนวดเสร็จจะมีการให้คำแนะนำแก่ผู้มารับบริการเกี่ยวกับการงดของแสลง เช่น สัตว์ปีกทุกชนิด แอลกอฮอล์ทุกชนิด ข้าวเหนียว หน่อไม้ ของหมักดอง เป็นต้น นอกจากนั้นยังได้ แนะนำทำฤาษีตัดตนให้ผู้รับบริการไปปฏิบัติด้วยตนเองที่บ้าน การติดตามผลการรักษานั้น นาง ล. บอกว่าจะรู้จากตัวผู้มารับบริการ คือถ้าปวดไปแล้วอาการดีขึ้นเขาจะกลับมาให้หมอนวดซ้ำอีก หรือ กลับมาให้นวดเพื่อสุขภาพต่อ ส่วนการประเมินผลการรักษาจะดูจากประวัติผู้มารับบริการ เพราะ

จะมีการเก็บประวัติของผู้มารับบริการไว้ที่งานแพทย์แผนไทย เมื่อผู้รับบริการกลับมาใช้บริการครั้งใหม่สามารถเปรียบเทียบได้จากการที่ลงบันทึกไว้ครั้งก่อน และยังรู้ได้จากการซักถามอาการจากผู้รับบริการร่วมด้วย ส่วนมากจะพบว่าผู้มารับบริการจะหายหรือดีขึ้น มีบ้างเหมือนกันที่ไม่ดีขึ้นหรือมีอาการมากขึ้นกว่าเดิม ซึ่งจะส่งต่อไปให้แพทย์แผนปัจจุบันทำการรักษา หรือบางครั้งจะมีการรักษาคู่กันไประหว่างการนวดแผนไทยกับการกินยาแผนปัจจุบันในผู้ป่วยที่มีโรคประจำตัว เช่น โรคความดันโลหิตสูง โรค เบาหวาน เป็นต้น

โรคที่พบบ่อยได้แก่ ปวดหลัง จับโป่งแข็ง (ข้อเข่าแข็ง) จับโป่งน้ำ (มีน้ำในข้อเข่า) ลำบอง ลมปัตตะคาด สอบถามถึงเหตุผลที่มาใช้บริการด้วยการนวดแผนไทย ผู้มารับบริการส่วนมากจะบอกว่าเคยไปรักษากับแพทย์แผนปัจจุบันแล้วไม่ดีขึ้น หรือกินยามานานแล้วอาการไม่ดีขึ้น จึงลองมานวดแผนไทยเพื่อรักษา พบว่ามีผู้รับบริการจำนวนน้อยที่มีอาการผิพุดหรือปวดแล้วเลือกที่จะมารับบริการนวดแผนไทยเป็นอันดับแรก

การออกไปให้บริการนวดแผนไทยนอกสถานที่นั้น นาง ล. บอกว่ามีการออกไปให้บริการบ้างเป็นบางครั้ง โดยจะไปในวดให้ในรายที่จำเป็นจริง ที่ผู้ป่วยไม่สามารถมาได้

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

นาง ล. ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า ในปัจจุบันการนวดแผนไทยยังเป็นเพียงแค่ทางเลือกหนึ่งของการรักษาโรคเท่านั้นที่ไม่ใช่ทางเลือกอันดับแรก จึงอยากให้มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ในเรื่องของการนวดแผนไทยไม่ใช่ในลักษณะบอกต่อกันหรือปากต่อปากเหมือนในปัจจุบันนี้

ถ้ามีการนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่หรือการแพทย์แผนปัจจุบันมาผสมผสานกับการแพทย์ไทย นาง ล. บอกว่าจะเป็นการดีมากถ้าสามารถทำให้ควบคู่กันไปได้ แต่ต้องมีการยอมรับการแพทย์แผนไทยมากกว่านี้ นอกจากนี้ยังอยากให้รัฐสนใจหมอนวดแผนไทยในเรื่องค่าจ้างสวัสดิการต่างๆที่ทำให้หมอนวดสามารถเลี้ยงดูตนเองและครอบครัวได้

กรณีศึกษาที่ 5 นางสาว ณ. อายุ 21 ปี สถานภาพ โสด การศึกษาชั้นสูงสุด จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นชั้นปีที่ 3 ประกอบอาชีพหลัก เป็นหมอนวดแผนไทยอัตราลูกจ้างรายวันของโรงพยาบาลชุมชนแห่งหนึ่งในจังหวัดพิษณุโลก รายได้ ประมาณ 3,000 บาทต่อเดือน สภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว เพียงพอ

บทบาทในการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค

นางสาว ณ. ได้เล่าถึงบทบาทของตนเองในเรื่องการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค ว่า ในชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่นั้น สาเหตุที่ทำให้คนในชุมชนมีปัญหาในเรื่องสุขภาพ ได้แก่

ฐานะที่ยากจนทำให้คนในชุมชนต้องทำงานหนัก พักผ่อนไม่เพียงพอ รับประทานอาหารที่ไม่ถูก
สุขลักษณะ ร่างกายจึงไม่แข็งแรง มีอาการปวดเมื่อยตามมาจากการที่ทำงานหนัก และปัญหาด้าน
จิตใจอันเนื่องจากความเครียด นางสาว ณ. เห็นว่าถ้าจะให้คนในชุมชนมีสุขภาพดี หน้าตาอิ่มเอิบ
แจ่มใส บุคลิกภาพดี จะต้องมีการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ รับประทานอาหารที่ถูกสุข
ลักษณะ ดังนั้นตนเองจึงได้มีการแนะนำให้คนในชุมชนมีการออกกำลังกาย แนะนำให้ดูแลตนเอง
โดยการบริหารร่างกายเบื้องต้นโดยใช้ท่าฤๅษีดัดตน เป็นต้น

บทบาทในการบำบัดรักษาและการฟื้นฟู

นางสาว ณ. ได้อธิบายถึงผลดีของการนวดแผนไทยว่า การนวดจะส่งผลต่อการ
รักษาสุขภาพ จากการที่การนวดจะช่วยคลายเส้น คลายกล้ามเนื้อ เพราะการนวดเป็นการกดเพื่อ
รักษาจุดหรือบริเวณที่เกิดอาการอย่างถูกต้อง นอกจากนี้การนวดยังช่วยในการแก้ปัญหาทางจิตใจ
ได้อีกด้วย ช่วยคลายเครียดเพราะเวลานวดจะมีการพูดคุยกันระหว่างหมอนวดกับผู้ถูกนวด มีการ
ให้คำปรึกษาส่งผลดีทางด้านจิตใจ ในผู้ป่วยอัมพฤกษ์ อัมพาต การนวดจะช่วยให้เรื่องการฟื้นฟู
สภาพร่างกายมีผลดีถึง 70 % เพราะการนวดทำให้เกิดการกระตุ้นกล้ามเนื้อช่วยให้กล้ามเนื้อคืน
ตัว ในรายที่มีอาการน้อยแล้วได้รับการบำบัดด้วยการนวดทันทีกล้ามเนื้อจะฟื้นตัวเร็ว แต่ถ้าในราย
ที่มีอาการเจ็บป่วยมานานหรือมีอาการหนักจะต้องใช้ระยะเวลาในการบำบัดรักษาเป็นเวลานาน
ในผู้สูงอายุการนวดจะช่วยให้กล้ามเนื้อผ่อนคลายและช่วยทางด้านจิตใจ เนื่องจากเวลาที่ทำการ
นวดจะมีการพูดคุยกันระหว่างหมอนวดกับผู้ถูกนวดทั้งเรื่องต่างๆทั่วไปและในเรื่องส่วนตัว เป็นการ
ให้ผู้สูงอายุได้ระบายความรู้สึกทำให้รู้สึกสบายใจขึ้น

จากการที่ได้ให้บริการที่งานนวดแผนไทย นางสาว ณ. บอกว่า ผู้มารับบริการ
ส่วนมากจะเป็นข้าราชการครู ประชาชนทั่วไปมารับบริการน้อยเพราะแพทย์แผนปัจจุบันไม่ส่งตัว
คนไข้มาให้ เนื่องจากการที่ผู้มารับบริการจะมาใช้บริการที่งานนวดแผนไทยนั้นจะต้องผ่านการ
ตรวจจากแพทย์แผนปัจจุบันในโรงพยาบาลก่อน แต่ที่ครูนวดกันมากเพราะครูสามารถเบิกค่ารักษา
พยาบาลที่เกิดจากการนวดได้ เวลาที่ครูแจ้งกับแพทย์แผนปัจจุบันว่าต้องการนวดแผนไทย แพทย์
แผนปัจจุบันต้องยอมตามความต้องการของครู ส่วนคนต่างพื้นที่ก็มีมานวดบ้างเหมือนกัน โดย
นางสาว ณ. บอกว่าตนเองสามารถให้บริการนวดแผนไทยได้ทั้งเพื่อการรักษานวดเพื่อสุขภาพ และ
นวดฝ่าเท้า

เมื่อมีผู้มารับบริการที่งานแพทย์แผนไทย จะมีการค้นหาสาเหตุการเจ็บป่วยด้วย
การสอบถามอาการ ชักประวัติ และสังเกตอาการ ซึ่งการวินิจฉัยโรคจะทำการตรวจดูอาการ
หรือให้ผู้รับบริการลองขยับกล้ามเนื้อหรือเคลื่อนไหวบริเวณที่มีอาการแล้วสังเกตดูอาการ ส่วนการ
รักษาจะเริ่มด้วยการนวดพื้นฐานตามแนวกล้ามเนื้อแล้วจึงนวดกดจุดที่เจ็บเพื่อรักษาอาการที่เป็น

หลังจากนวดเสร็จจะให้คำแนะนำหรือวิธีปฏิบัติตัวเวลากลับบ้าน โดยจะแนะนำท่าฤๅษีดัดตนที่ใช้บำบัดอาการที่ผู้รับบริการเป็นให้สามารถกลับไปทำได้ที่บ้าน หรือการประคบน้ำร้อนเพื่อช่วยบรรเทาอาการ ทำบริหารร่างกายเพื่อบำบัดตนเองในแต่ละโรค ข้อห้ามในการรับประทานอาหารหรือของแสลง เป็นต้น การติดตามผลการรักษานั้น นางสาว ณ. บอกว่าจะทำการนัดผู้ป่วยมาดูอาการ ส่วนการนัดผู้ป่วยเพื่อมารับบริการนวดซ้ำนั้นจะนัดหรือไม่ขึ้นอยู่กับอายุคนและอายุโรค ส่วนการประเมินผลการรักษาจะใช้วิธีสอบถามอาการจากผู้ป่วยภายหลังจากนวดแล้วหรือเวลาที่มาตามนัด ซึ่งถ้าผู้ป่วยรู้สึกว่าการนวดแล้วไม่หายหรือไม่ดีขึ้นจะแนะนำให้ไปพบแพทย์แผนปัจจุบัน

โรคที่พบบ่อยได้แก่ คอเคล็ด ปวดหลัง ปวดขา ปวดเข่า ไหล่ติด ได้สอบถามถึงสาเหตุที่มาใช้บริการนวดแผนไทยจากผู้ที่มาใช้บริการ ส่วนมากจะบอกว่าได้ไปรักษากับหมอแผนปัจจุบันมาก่อนแล้วไม่หายหรือไม่ดีขึ้นจึงเลือกมานวดต่อ

การออกไปให้บริการนวดแผนไทยนอกสถานที่นั้น นางสาว ณ. บอกว่ามีบ้างเป็นบางครั้ง ส่วนมากจะเป็นคนที่รู้จักคุ้นเคยกันดีแล้วไม่สามารถมานวดในเวลาราชการได้จึงไปนวดให้ที่บ้านและจะเป็นการนวดเพื่อสุขภาพ

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

นางสาว ณ. ได้เล่าถึงปัญหาที่พบในการให้บริการนวดแผนไทยว่า จะมีปัญหาในเรื่องของการส่งตัวคนไข้มารับบริการที่งานนวดแผนไทย เนื่องจากหมอแผนปัจจุบันไม่ค่อยส่งคนไข้ให้มานวดแผนไทยกลัวว่าถ้ามานวดแล้วจะทำให้กล้ามเนื้ออักเสบแต่บางครั้งตัวแพทย์แผนปัจจุบันเองก็มานวดแผนไทยเหมือนกัน

ถ้าหากมีการนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่หรือการแพทย์แผนปัจจุบันมาผสมผสานกับการแพทย์แผนไทยได้ ถ้าหากสามารถผสมผสานกันระหว่างการแพทย์แพทย์ไทยกับแผนปัจจุบันได้จะดีที่สุด เพราะจะเป็นทางเลือกหนึ่งที่จะให้คนไข้ได้เลือกใช้บริการเพื่อบำบัดรักษาอาการป่วยของตน

สำหรับความต้องการนั้น นางสาว ณ. บอกว่า อยากให้รัฐมองเห็นความสำคัญของหมอนวดในเรื่องใบประกอบโรคศิลปะและระเบียบในการสอบ เนื่องจากการสอบจะยากมากแล้วหมอนวดเวลาที่เรียนหลักสูตรการนวดแผนไทยส่วนมากจะเรียนแต่ปฏิบัติไม่ค่อยสอนทฤษฎี ทำให้เวลาที่หมอนวดไปสอบจะทำข้อสอบไม่ค่อยได้ นอกจากนี้เงินเดือนที่ได้รับค่อนข้างน้อย แม้มีการให้เปอร์เซ็นต์แต่ก็ยังได้น้อยเพราะคนที่มาใช้บริการมีจำนวนน้อย จึงอยากให้มีการจ้างงานและมีตำแหน่งรองรับที่ชัดเจนกว่านี้

กรณีศึกษาที่ 6 นาย ก. อายุ 22 ปี สถานภาพ โสด การศึกษาชั้นสูงสุด ได้รับ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ประกอบอาชีพหลัก เป็นหมอนวดแผนไทยอัตราลูกจ้างชั่วคราวของ โรงพยาบาลชุมชนแห่งหนึ่งในจังหวัดพิษณุโลก รายได้ ประมาณ 5,500 บาทต่อเดือน สภาวะ เศรษฐกิจของครอบครัว เพียงพอ

บทบาทในการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค

นาย ก. ได้เล่าถึงบทบาทของตนเองในด้านการส่งเสริมและป้องกันโรคว่า ในชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่นั้น พบว่าปัญหาที่ทำให้คนในชุมชนไม่สามารถปฏิบัติตัวให้มีสุขภาพดีได้ เนื่องมาจากการไม่มีเวลาดูแลตัวเอง เกิดจากการทำงานหนักต้องทำมาหากิน บางคนก็ไม่ชอบออกกำลังกาย ส่วนสาเหตุเสริมที่ทำให้เกิดโรคนั้น นาย ก. บอกว่า เกิดจากการที่อยู่ในอิริยาบถเดิมเป็นเวลานานๆ เช่น การนอนนานๆในคนที่เป็นอัมพาต หรือการเสื่อมสภาพของร่างกายตามอายุ ความแก่ชรา เป็นต้น นาย ก. บอกว่า ในการที่จะให้คนในชุมชนมีสุขภาพดี หน้าตาสดชื่น อารมณ์ดี ไม่มีปัญหา ร่างกายแข็งแรง จะต้องรู้ถึงวิธีปฏิบัติตัวที่ถูกต้องด้วย ดังนั้น นาย ก. จึงได้มีการแนะนำคนในชุมชนให้รู้จักออกกำลังกาย มีการบริหารร่างกาย ให้คำแนะนำในเรื่องของการใช้สมุนไพร หรือวิธีการดูแลรักษาสุขภาพเบื้องต้นด้วยตนเองที่บ้านเมื่อเกิดการเจ็บป่วยเพราะจะได้ไม่ต้องเสียเวลา มาโรงพยาบาล สิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย

บทบาทในการบำบัดรักษาและการฟื้นฟู

นาย ก. ได้อธิบายถึงผลดีของการนวดแผนไทยว่า การนวดเป็นการช่วยบำบัดรักษาในเรื่องของการปวดเมื่อย เนื่องจากการนวดจะทำให้เลือดลมเดินดี หรือถ้ามีอาการเจ็บปวดแล้วได้รับการรักษาแบบกดจุดจะช่วยให้อาการทุเลาหรือหายได้ สำหรับผู้ป่วยอัมพฤกษ์ อัมพาต การนวดจะทำให้เกิดผลดี คือ ช่วยกระตุ้นกล้ามเนื้อให้กลับมาทำงานเป็นการฟื้นฟูสภาพร่างกาย และส่งผลทางจิตใจในผู้สูงอายุ

สำหรับสาเหตุที่มาประกอบอาชีพหมอนวดแผนไทยนั้น นาย ก. บอกว่า เนื่องจากมารดาของตนเรียนจบอายุรเวท และประกอบอาชีพบำบัดรักษาโรคด้วยการนวดแผนไทยให้กับผู้ป่วยทั่วไป ทำให้ตนเองจึงมีความสนใจและได้เริ่มหัดเรียนการนวดกับมารดา ได้ช่วยมารดานวดให้กับผู้ป่วย จึงเห็นประโยชน์ของการนวดแผนไทยและสมัครไปเรียนเพิ่มเติมในหลักสูตรนวดแผนไทย 300 ชั่วโมงของสถาบันการแพทย์แผนไทย เมื่อเรียนจบแล้วจึงได้มาทำงานที่งานแผนไทยของโรงพยาบาล

จากการที่ได้ให้บริการที่งานแผนไทยนั้น นาย ก. บอกว่า ผู้มารับบริการนวดส่วนมากจะเป็นข้าราชการครู เป็นเพราะว่าอาชีพครูไม่ค่อยได้เปลี่ยนอิริยาบถบางที่ต้องยืนสอนเป็นเวลา

นาน หรือใช้มือยกสูงเพื่อเขียนกระดานดำ ทำให้มีอาการปวดเมื่อยตามร่างกายมากกว่าอาชีพอื่นๆ และครูบางคนเมื่อนวดบ่อยๆ เข้าจะรู้สึกติดการนวดถ้าไม่ได้นวดก็จะมีอาการปวดเมื่อย บางคนก็นวดเพื่อคลายเครียด ซึ่ง นาย ก. บอกว่าตนเองจะชำนาญในเรื่องการนวดเพื่อสุขภาพและนวดรักษาไมเกรน

ขั้นตอนในการให้บริการนั้น นาย ก. เล่าว่าเมื่อมีผู้มารับบริการจะทำการค้นหาสาเหตุของการเจ็บป่วยด้วยการซักประวัติ ถามอาการทั่วไป โรคประจำตัว แล้วจึงทำการตรวจเพื่อวินิจฉัยโรคที่จะตรวจร่างกายตามลักษณะอาการที่ผู้ป่วยบอก ซึ่งบางครั้งถ้าวินิจฉัยไม่ได้ก็จะปรึกษาอายุรเวทที่ประจำอยู่งานแผนไทย ส่วนวิธีการรักษานั้นจะรักษาตามอาการที่เป็น โดยการนวดหรือประคบสมุนไพร หลังจากนวดเสร็จจะมีการให้คำแนะนำแก่ผู้รับบริการเกี่ยวกับข้อห้ามต่างๆ การรับประทานของแสลง เช่น หน่อไม้ เหล้าเบียร์ แนะนำการออกกำลังกาย ทำฤาษีดัดตนให้ผู้รับบริการกลับไปทำต่อที่บ้าน การติดตามผลการรักษานั้น นาย ก. บอกว่าจะใช้วิธีซักถามอาการจากผู้ป่วยเมื่อกลับมาครั้ง หรือกลับมาตามนัด ส่วนการประเมินผลการรักษาจะดูจากผลของการรักษาเมื่อผู้ป่วยมาตามนัด ว่ามีอาการเป็นอย่างไรบ้าง ดีขึ้นหรือไม่ ซึ่งถ้าพบว่านวดแผนไทยแล้วไม่ดีขึ้น ก็จะส่งไปพบแพทย์แผนปัจจุบัน

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

นาย ก. ได้เล่าถึงปัญหาในที่พบในการให้บริการนวดแผนไทยว่า ขาดการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างจริงจังในทั้งเรื่องงบประมาณ การส่งเสริมในเรื่องการบำบัดรักษาด้วยการนวดแผนไทย เพราะการนวดแผนไทยเป็นเพียงทางเลือกสุดท้ายสำหรับชาวบ้าน เมื่อเห็นว่าไม่สามารถรักษาด้วยการแพทย์แผนปัจจุบันได้แล้ว อีกทั้งมีการขาดแคลนบุคลากรที่จะมาเป็นหมอนวดแผนไทย เนื่องจากไม่มีตำแหน่งที่มั่นคงให้กับหมอนวด

ถ้าหากมีการนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่หรือการแพทย์แผนปัจจุบันมาผสมผสานกับการแพทย์แผนไทยได้ จะเป็นเรื่องที่ดีถ้าสามารถผสมผสานกันระหว่างการแพทย์แผนไทยกับแผนปัจจุบันจะได้มีความหลากหลายในเรื่องของการบำบัดรักษาเพื่อประโยชน์ของคนไข้ และอยากให้รัฐพิจารณาในเรื่องของใบประกอบโรคศิลปะ เพราะเป็นเหมือนการรับรองคุณภาพของหมอนวดแผนไทยอีกทั้งเป็นการสร้างความมั่นใจให้กับผู้มารับการรักษา

กรณีศึกษาที่ 7 นาง พ. อายุ 30 ปี สถานภาพ สมรส การศึกษาชั้นสูงสุด ปริญญาตรี ประกอบอาชีพหลัก ค้าขาย รายได้ ประมาณ 10,000 บาทต่อเดือน อาชีพรอง เป็นหมอนวดแผนไทยอัตราลูกจ้างชั่วคราวของสถานีนามัยแห่งหนึ่งในจังหวัดพิษณุโลก รายได้ ประมาณ 5,000 บาทต่อเดือน สภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว เพียงพอ

บทบาทในการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค

นาง พ. ได้เล่าถึงบทบาทของตนเองในด้านการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค ว่า ในชุมชนที่อาศัยอยู่นั้น คนในชุมชนมีปัญหาเรื่องของสุขภาพสืบเนื่องมาจากการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรัง การทำงานหนัก ขาดการออกกำลังกาย เครียด รับประทานอาหารไม่มีประโยชน์ เพื่อที่จะทำให้คนในชุมชนมีสุขภาพดี ร่างกาย แข็งแรง สดชื่นแจ่มใส นาง พ. จึงได้ทำการรณรงค์เกี่ยวกับการรับประทานอาหาร ให้คนในชุมชนบริโภคผักที่ปลูกได้ในชุมชน ช่วยแนะนำในเรื่องเกี่ยวกับสุขภาพ จัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ สอนท่าบำบัดร่างกายเบื้องต้น เช่น ท่าฤๅษีดัดตน ให้คำแนะนำเกี่ยวกับทำบริหาร เนื่องจากตนเองเคยมีอาการปวดหลังแล้วได้ลองปฏิบัติตามท่าต่างๆเหล่านั้นพบว่าร่างกายมีสภาพดีขึ้น จึงอยากจะช่วยผู้อื่นโดยการเผยแพร่ความรู้

ในรอบปีที่ผ่านมา นาง พ. บอกว่าในชุมชนมีการระบาดของโรคไข้เลือดออก ซึ่งนาง พ. ได้มีส่วนช่วยในการให้คำแนะนำเรื่องสุขภาพ รณรงค์ป้องกันโรคไข้เลือดออกให้กับคนในชุมชนร่วมกับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

บทบาทในการบำบัดรักษาและการฟื้นฟู

นาง พ. ได้กล่าวถึงผลดีของการนวดแผนไทยว่า การนวดเป็นทางเลือกใหม่ในการรักษาสุขภาพ การนวดสามารถคลายเส้นต่างๆ ช่วยให้คลายเครียดได้ และจากประสบการณ์ของตน การนวดสามารถทำให้สุขภาพดีขึ้น หากมีการนำเอาวิธีการนวดไปปฏิบัติด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องก็จะเกิดผลดีต่อร่างกาย ในผู้ป่วยอัมพฤกษ์ อัมพาต การนวดจะมีส่วนช่วยฟื้นฟูสภาพร่างกายอย่างมากพบว่าการนวดแผนไทยสามารถบำบัดรักษาอาการอัมพาตได้ ในคนสูงอายุการนวดจะทำให้เลือดลมเดินสะดวกดี ขณะเดียวกันการนวดยังเป็นการส่งเสริมให้ผู้ป่วยได้ดูแลสุขภาพเพราะระหว่างที่นวดจะมีการแนะนำในเรื่องการปฏิบัติตัว การออกกำลังกายและการรับประทานอาหารที่มีประโยชน์อีกด้วย

แรงจูงใจที่มาเป็นหมอนวดแผนไทย นาง พ. เล่าว่าได้รับการปลูกฝังวิชาการนวดมาจากจากครอบครัวของตนโดยที่พ่อแม่ ปู่ย่า ตายายจะเป็นคนสอนวิธีการนวดให้ และจากประสบการณ์ของตนเองที่ป่วยด้วยอาการปวดหลัง ยายได้สอนวิธีการบำบัดรักษาด้วยการนวดพบว่าดีขึ้น จึงมีความสนใจในเรื่องการนวดแผนไทย ต่อมาได้ไปเรียนที่สถาบันการแพทย์แผนไทยจบแล้วได้มาประกอบอาชีพหมอนวดแผนไทยโดยเป็นลูกจ้างชั่วคราวที่สถานีนามัย แต่เนื่องจากว่ารายได้ที่ได้รับจากการเป็นหมอนวดค่อนข้างน้อย จึงหันมาประกอบอาชีพค้าขาย โดยเปิดขายของเบ็ดเตล็ดที่บ้าน แต่ก็ยังทำงานที่สถานีนามัยอยู่เช่นกัน เนื่องจากยังเสียดายความรู้ที่ได้เรียนมา และอยากช่วยเหลือคนอื่นเพราะตนเองเคยป่วยมาก่อน โดยที่ตนเองจะมีชำนาญเป็นพิเศษในเรื่องการนวดรักษาหัวไหล่ติด

ผู้มารับบริการนั้น ส่วนมากจะเป็นคนในท้องถิ่น เช่น ชาวบ้าน แต่จะมีคนต่างถิ่น มานวดด้วยเหมือนกันเพราะรู้ว่ามีบริการนวดแผนไทย โดยที่เวลาที่คนมานวดแล้วรู้สึกดีขึ้น จะบอกกันปากต่อปากให้มารักษา

สำหรับขั้นตอนในการให้บริการนั้น นาง พ. เล่าว่า เวลามีคนมารับบริการจะมีการค้นหาสาเหตุการเจ็บป่วยด้วยการซักประวัติ ทำการทดสอบตรวจจุดที่มีอาการและสังเกตอาการขณะที่ทำการตรวจสอบจุดเกิดโรค วัดความดันโลหิต ส่วนการวินิจฉัยโรคนั้นจะดูจากอาการของคนไข้ หลังจากค้นหาสาเหตุและวินิจฉัยอาการได้แล้วจึงเข้าสู่กระบวนการรักษา ให้ผู้รับบริการเปลี่ยนชุด ทำการนวดบำบัดรักษาโรคตามอาการที่ปรากฏ ซึ่งการรักษาจะไม่เหมือนกันทุกคนจะเลือกวิธีการรักษาจากอาการ ประวัติคนไข้ ในระหว่างที่นวดนั้นจะให้คำแนะนำในเรื่องการออกกำลังกายและการรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ไปด้วย และหลังจากนวดเสร็จ จะแนะนำการบริหารร่างกายด้วยท่าฤๅษีดัดตนโดยเลือกเฉพาะท่าที่จะช่วยบำบัดโรคที่ผู้ป่วยเป็นอยู่ สอนให้บริหารตามท่าต่างๆ แนะนำในเรื่องการดูแลสุขภาพทั่วๆ ในการติดตามผลการรักษานั้น นาง พ. บอกว่าจะใช้วิธีการสอบถามอาการจากตัวคนไข้และจะนัดให้คนไข้กลับมาพบเพื่อดูอาการ ส่วนการประเมินผลการรักษา จะดูอาการของคนไข้ที่นวดไปแล้วว่าอาการดีขึ้นหรือไม่และจากการซักถามคนไข้ ซึ่งถ้าพบว่าไม่ดีขึ้นหรือไม่สามารถรักษาด้วยการนวดได้จะแนะนำให้ไปพบแพทย์แผนปัจจุบัน

โรคที่พบบ่อยได้แก่ คอตกหมอน โรคนอนไม่หลับ ปวดหัวไหล่ หัวไหล่ติด ปวดหลัง ได้สอบถามถึงเหตุผลที่มารับบริการนวดแผนไทยจากผู้มารับบริการ ส่วนใหญ่จะบอกว่าไปรักษากับหมอแผนปัจจุบันมาแล้วหรือกินยามานานไม่ดีขึ้นจึงลองมานวดดู

สำหรับการออกไปให้บริการนวดแผนไทยนอกสถานที่นั้น นาง พ. บอกว่าทำเป็นบางครั้งโดยจะดูจากความเหมาะสมและเวลาที่เข้านวด

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

นาง พ. เล่าถึงปัญหาที่พบจากการประกอบอาชีพเป็นหมอนวดแผนไทยว่า มีปัญหาในเรื่องของเงินค่าจ้างที่น้อย แม้ว่าจะได้เปอร์เซ็นต์ร้อยละ 30 แต่ก็ไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายในครอบครัว จึงอยากให้รัฐเข้ามาดูแลในเรื่องเกี่ยวกับสวัสดิการต่างๆ และความมั่นคงในอาชีพโดยการรับเข้าทำงานเป็นข้าราชการ รวมทั้งการสนับสนุนในเรื่องความก้าวหน้าทางวิชาชีพ

ถ้าสามารถนำเอาการแพทย์แผนไทยมาผสมผสานกันกับแผนปัจจุบันได้ เป็นเรื่องที่ดีแต่ว่าผู้ที่ประกอบอาชีพทางด้านแผนปัจจุบันจะยอมรับแพทย์แผนไทยไหม ซึ่งที่จริงแล้วน่าจะไปด้วยกันได้ดี

กรณีศึกษาที่ 8 นางสาว ว. อายุ 30 ปี สถานภาพ โสด การศึกษาชั้นสูงสุด
ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายปีที่ 6 ประกอบอาชีพหลัก เป็นหมอนวดแผนไทยอัตราลูกจ้างชั่วคราว
ของสถานีนอนามัยแห่งหนึ่งในจังหวัดพิษณุโลก รายได้ ประมาณ 5,000 บาทต่อเดือน อาชีพรอง
ค้าขาย รายได้ ประมาณ 5,000 บาทต่อเดือน สภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว เพียงพอ

บทบาทในการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค

นางสาว ว. ได้เล่าถึงบทบาทของตนเองในด้านการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค
ว่า ในชุมชนที่อาศัยอยู่นั้น คนในชุมชนมีสุขภาพที่ไม่ดีนักเนื่องมาจากการที่ไม่มีเวลาปฏิบัติตัวหรือ
ดูแลสุขภาพเนื่องจากต้องทำงานหนักเพื่อหาเลี้ยงครอบครัว ไม่มีเวลาพักผ่อน ว่างจากทำนาก็เข้า
ไปรับจ้างในเมืองทำให้ร่างกายทรุดโทรม และรับประทานอาหารไม่ครบ 5 หมู่ นอกจากนี้ยังมี
ความเครียดในเรื่องเศรษฐกิจของครอบครัวอีกด้วย การที่จะทำให้คนในชุมชนมีสุขภาพดี สดชื่น
แข็งแรง ไม่ป่วยบ่อยนั้น นางสาว ว. ได้ให้คำแนะนำในเรื่องเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ แนะนำการ
ปฏิบัติตัวทั่วไป ให้คำแนะนำเวลาที่จะไปรับการรักษาที่โรงพยาบาล ให้คำปรึกษาในเรื่องเกี่ยวกับ
สุขภาพ

ในรอบปีที่ผ่านมา นางสาว ว. เล่าว่าในชุมชนมีการแพร่ระบาดของโรคไข้เลือด
ออก ซึ่งตนเองได้ช่วยเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในการรณรงค์ป้องกันโรคไข้เลือดออก ให้คำแนะนำใน
เรื่องการป้องกันโรค และพาคนไข้ในหมู่บ้านไปส่งโรงพยาบาล

บทบาทในการบำบัดรักษาและการฟื้นฟู

นางสาว ว. ได้อธิบายถึงผลดีของการนวดแผนไทยว่า การนวดแผนไทยเป็นการ
ช่วยบำบัดรักษาอาการเจ็บป่วยให้กับผู้ป่วย ในกรณีที่มีอาการเจ็บป่วยไม่มากหรือไม่รุนแรง ทำให้ผู้
ป่วยไม่ต้องเสียเวลาเดินทางและเสียค่าใช้จ่ายในการไปพบแพทย์ที่โรงพยาบาล อีกทั้งเป็นการบำบัด
รักษาโรคโดยที่ไม่ต้องกินยา เพราะการนวดจะช่วยคลายเส้น ทำให้เลือดลมไหลเวียนสะดวกดี การ
กดจุดบริเวณที่มีอาการจะช่วยรักษาโรคได้ นอกจากนี้การนวดยังช่วยให้ผู้ป่วยหายเครียดได้เพราะ
ขณะที่ทำการนวดได้มีการพูดคุยกัน เล่าปัญหาต่างๆให้หมอนวดฟังเนื่องจากเป็นคนคุ้นเคยกันจึงทำ
ให้ผู้ป่วยกล้าที่จะเล่าเรื่องต่างๆให้หมอนวดฟังเป็นการระบายความเครียด ในผู้ป่วยอัมพฤกษ์
อัมพาต ถ้าได้รับการนวดแผนไทยจะทำให้ร่างกายดีขึ้นเพราะการนวดจะช่วยให้ทำให้กล้ามเนื้อแข็งแรง
เลือดลมไหลดี มีกำลังขึ้น แต่การรักษาจะต้องดูอาการด้วยว่ามีอาการอย่างไร ถ้ามีอาการไม่
มากระยะเวลาที่ป่วยไม่นานนักก็จะรักษาหรือฟื้นฟูให้หายได้เร็วขึ้น ในผู้สูงอายุเช่นกันนอกจากจะ
ช่วยรักษาในเรื่องของร่างกายแล้วบางครั้งก็ยังช่วยรักษาทางด้านจิตใจไปด้วย เพราะขณะที่นวด
บางครั้งผู้สูงอายุจะเล่าถึงปัญหาต่างๆให้หมอนวดฟัง

เหตุผลที่ทำให้มาประกอบอาชีพหมอนวดแผนไทยนั้น นางสาว ว. เล่าว่าเป็น

ความรู้สึกที่เกิดขึ้นตั้งแต่เป็นเด็ก เนื่องจากเห็นว่าหมอนวดได้รับการนับถือเป็นที่ยอมรับของคนในหมู่บ้าน เมื่อโตขึ้นจึงได้ไปขอฝึกนวดกับหมอนวดในหมู่บ้าน เมื่อมีการอบรมนวดแผนไทย เจ้าหน้าที่อนามัยได้สนับสนุนให้ตนเองไปอบรม หลังจากจบการอบรมแล้วได้กลับมาทำงานที่อนามัย

ซึ่งผู้มารับบริการส่วนใหญ่เป็นชาวบ้าน พวกคนแก่คนเฒ่าในหมู่บ้านที่มีอาการปวดเมื่อย ไม่สบายเนื้อสบายตัว สำหรับคนคนต่างพื้นที่ก็มีมารับบริการบ้างเหมือนกัน ส่วนใหญ่จะรู้จักแบบปากต่อปากว่าที่นี่มีให้บริการนวดแผนไทย นางสาว ว. บอกว่าตนเองมีความชำนาญในเรื่องการนวดเพื่อรักษาและการกดจุดซึ่งรู้ได้จากคนที่มารับบริการเป็นคนบอก

เวลามีผู้มารับบริการ จะให้การซักประวัติเป็นตัวค้นหาสาเหตุว่าเกิดจากอะไร จะถามระยะเวลาที่ป่วยว่าเป็นมานานหรือไม่ วัดความดันโลหิต จับชีพจร แล้วทำการตรวจดูอาการหรือลักษณะที่เป็นว่าจะรักษาด้วยการนวดได้หรือไม่ เพราะถ้ามีการอักเสบเกิดขึ้นที่บริเวณนั้นจะรักษาด้วยการนวดไม่ได้ ถ้าสามารถบำบัดรักษาด้วยการนวดได้จะให้ผู้ป่วยเปลี่ยนชุด แล้วจึงทำการนวดให้ ซึ่งวิธีการบำบัดรักษานั้นจะดูตามอาการเพราะวิธีการจะไม่เหมือนกันในแต่ละโรคแล้วแต่อาการที่เป็น บางทีก็ปวด บางทีก็ปวด ระบุว่าทำการนวดจะมีการซักถามพูดคุยไปด้วย หลังจากนวดเสร็จจะมีการให้คำแนะนำแก่ผู้ป่วยโดยบอกถึงข้อห้ามว่ามีอะไรบ้าง เช่น ห้ามกระแทก ร้อน กระแทกเย็น บอกให้ผู้ป่วยคอยสังเกตอาการว่าดีขึ้นหรือไม่ การติดตามผลการรักษานั้น นางสาว ว. บอกว่าจะนัดให้ผู้ป่วยกลับมาพบเพื่อดูอาการหรือนัดให้กลับมา นวดซ้ำอีกในระยะเวลาวันหรือสองวันซึ่งแล้วแต่อาการที่เป็น ส่วนการประเมินผลการรักษาจะใช้วิธีสอบถามจากผู้ป่วยว่าหลังจากนวดแล้วดีขึ้นหรือไม่ ซึ่งถ้าไม่ดีขึ้นหรือไม่สามารถรักษาได้จะให้ไปพบแพทย์แผนปัจจุบันที่โรงพยาบาล

โรคที่พบบ่อยได้แก่ ปวดขา ปวดหลัง ปวดเมื่อยตามตัว ได้สอบถามถึงเหตุผลที่มารับบริการนวดแผนไทย ซึ่งผู้ที่มารับบริการจะบอกว่าที่เลือกมานวดเพราะอาการที่เป็นมีอาการไม่มากจึงไม่ยอมไปพบแพทย์แผนปัจจุบัน หรือบางทีก็ไม่อยากกินยาเลยมานวด บางคนบอกว่าไปรักษากับแพทย์แผนปัจจุบันแล้วไม่ดีขึ้นจึงลองมานวดดู

การออกไปให้บริการนวดแผนไทยนอกสถานที่นั้น นางสาว ว. บอกว่ามีบ้าง ส่วนมากจะเป็นผู้สูงอายุที่เดินทางมาลำบากก็จะไปนวดให้เพราะสงสาร

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

นางสาว ว. บอกว่า อยากให้รัฐให้ความสนใจในเรื่องค่าจ้างของหมอนวดแผนไทยบ้างเพราะได้รับน้อย ถึงแม้จะได้เปอร์เซ็นต์จากค่านวดแต่ก็ยังน้อยอยู่ เพราะบางวันก็ไม่มีคนไข้มารับ บริการบางวันถ้าวันนวดทั้งตัวก็จะใช้เวลาในการนวดมาก อยากให้รัฐช่วยในเรื่องของสวัสดิ

การต่างๆ มีตำแหน่งงานให้แน่นอน สำหรับใบประกอบโรคศิลปะนั้นตนเองคิดว่าถ้ามีใบประกอบโรคศิลปะก็ดี เป็นการช่วยยกฐานะตัวเองเป็นการป้องกันตัวเอง แต่คนไข้ไม่มีใครสนใจในเรื่องนี้เท่าใดเพราะจะดูว่านวดแล้วดีไหมหายไหมมากกว่า

การนำเอาการแพทย์แผนไทยมาผสมผสานรวมกันกับแพทย์แผนปัจจุบัน ถ้าสามารถทำได้จริงๆจะเป็นการดีมาก แต่ไม่เห็นเค้าจะยอมรับเราเลย นางสาว ว. กล่าวในที่สุด

กรณีศึกษาที่ 9 นาง ป. อายุ 42 ปี สถานภาพ สมรส การศึกษาชั้นสูงสุด ปริญญาตรี ประกอบอาชีพหลัก เป็นลูกจ้างประจำที่โรงพยาบาลชุมชนแห่งหนึ่งในจังหวัดพิษณุโลก รายได้ประมาณ 9,000 บาทต่อเดือน สภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว เพียงพอ

บทบาทในการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค

นาง ป. ได้เล่าถึงบทบาทของตนเองในเรื่องการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคว่า ในชุมชนที่อาศัยอยู่นั้น พบว่าปัญหาในเรื่องของสุขภาพเกิดจากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป มีความเป็นสังคมเมืองมากขึ้น ทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจรวมถึงสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่ทำให้คนไม่สามารถปฏิบัติตัวเพื่อดูแลสุขภาพของตนเองได้ การกินอาหารที่ไม่มีประโยชน์ ขาดการออกกำลังกาย ทำให้ร่างกายไม่สมบูรณ์แข็งแรง ซึ่งในการที่จะทำให้คนในชุมชนมีสุขภาพดี ร่างกายแข็งแรง ไม่มีโรคประจำตัว และสามารถช่วยเหลือตนเองได้นั้น นาง ป. บอกว่าได้ทำการส่งเสริมให้ความรู้ด้านการแพทย์แผนไทย ส่งเสริมด้านการรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ เช่น ให้ความรู้ในเรื่องกินผัก การออกกำลังกาย การใช้ศาสนาเป็นที่พึ่ง เป็นต้น

ในรอบปีที่ผ่านมา นาง ป. บอกว่าในชุมชนมีการระบาดของไข้เลือดออก ซึ่งนาง ป. ได้ช่วยให้ความรู้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการป้องกันโรคไข้เลือดออก

บทบาทในการบำบัดรักษา และการฟื้นฟู

นาง ป. อธิบายถึงผลดีของการนวดแผนไทยว่า การนวดแผนไทยส่งผลต่อทั้งร่างกายและด้านจิตใจ โดยทางร่างกายนั้นทำให้ระบบการไหลเวียนเลือดในร่างกายดี ส่วนด้านจิตใจนั้นจะทำให้ผู้ป่วยรู้สึกผ่อนคลาย นอนหลับดี เพราะการนวดช่วยกระตุ้นการไหลเวียนเลือดให้ไปเลี้ยงทุกส่วนของร่างกาย ในผู้ป่วยโรคเรื้อรังก็เช่นกันการนวดจะช่วยในเรื่องการฟื้นฟูสภาพร่างกายโดยช่วยกระตุ้นกล้ามเนื้อทำให้แข็งแรงขึ้น และทำให้มีการไหลเวียนของเลือดดีขึ้น

สาเหตุที่มาให้บริการทางด้านการนวดแผนไทยนั้น นาง ป. เล่าว่าเนื่องจากตนเองเป็นคนพื้นบ้านมีความรู้ในเรื่องการแพทย์แผนไทยมาจากปู่ย่าตายาย ซึ่งตนเองมองเห็นว่าการแพทย์แผนไทยกำลังถูกทอดทิ้งจึงให้ความสนใจศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองและลองปฏิบัติกับคนใน

ครอบครัวเมื่อเห็นว่าได้ผลดี จึงได้ไปอบรมเพิ่มเติมในหลักสูตรของสถาบันการแพทย์แผนไทยและขณะนี้กำลังศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีในเรื่องของการแพทย์แผนไทยที่มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช

นาง ป. บอกว่าตนเองสามารถให้บริการได้ทั้งในเรื่องของการนวดเพื่อสุขภาพ การนวดเพื่อรักษาโรค การอบ การประคบด้วยสมุนไพร

ขั้นตอนในการให้บริการนั้น นาง ป. เล่าว่า เมื่อมีผู้มารับบริการจะทำการตรวจหาสาเหตุของการเจ็บป่วยด้วยการซักประวัติ และทำการวินิจฉัยโรคโดยตรวจดูจากอาการและสาเหตุที่ผู้ป่วยบอก โดยทำการตรวจวินิจฉัยตามตำราที่ได้เรียนมา แล้วจึงทำบำบัดการรักษาโดยจะใช้วิธีการนวด ประคบ หรืออบ ตามอาการตามชนิดของโรคและสาเหตุของโรคที่เป็น หลังจากนวดเสร็จจะให้คำแนะนำเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวหลังการรักษา เช่น เรื่องของอาหารให้งดอาหารจำพวกของหมักของดอง แนะนำการบริหารร่างกายให้ผู้ป่วยไปทำต่อที่บ้าน การมาตามนัดเพื่อดูอาการ สำหรับการติดตามผลการรักษาและการประเมินผลการรักษานั้น นาง ป. บอกว่าจะดูจากอาการของผู้ป่วยที่มาพบตามนัดหรือจากการซักถามจากผู้ป่วยว่าดีขึ้นหรือไม่ ถ้าพบว่าไม่ดีขึ้นหรือมีอาการมากขึ้นกว่าเดิม จะส่งไปพบแพทย์แผนปัจจุบัน

โรคที่พบบ่อย ได้แก่ ปวดเข่า ปวดหลัง ปวดขาขา ปวดไหล่ ปวดศีรษะ จากการสอบถามผู้มารับบริการถึงเหตุผลที่มา นวด ส่วนมากบอกว่ามีความต้องการที่จะมารักษาด้วยการนวดแผนไทยเพราะได้ไปรับการรักษาจากแพทย์แผนปัจจุบันแล้วอาการไม่ดีขึ้นจึงหันมาทางแผนไทยบ้าง

สำหรับการออกไปให้บริการนวดแผนไทยนอกสถานที่นั้น นาง ป. บอกว่า มีบ้างเป็นบางครั้ง ส่วนมากจะเป็นผู้ป่วยโรคเรื้อรังที่นอนพักฟื้นอยู่ที่บ้านซึ่งนอกจากจะทำการนวดให้ผู้ป่วยแล้ว ยังได้ทำการสอนวิธีการนวดเพื่อฟื้นฟูสภาพให้แก่ญาติอีกด้วย

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

นาง ป. ได้แสดงความคิดเห็นว่า การแพทย์แผนไทยยังขาดการสนับสนุนอย่างจริงจังจากผู้ที่มีอำนาจโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการนวด เนื่องจากผู้ที่มีอำนาจไม่เห็นความสำคัญของการแพทย์แผนไทยและแพทย์แผนปัจจุบันยังไม่มีความรู้ความเข้าใจด้านการแพทย์แผนไทยอย่างถ่องแท้ ทำให้การประสานงานด้านการดูแลรักษาผู้ป่วยจึงไม่ราบรื่นเท่าที่ควร อีกทั้งยังขาดการสนับสนุนในเรื่องงบประมาณทางด้านการแพทย์แผนไทย ทำให้การทำงานด้านแพทย์แผนไทยจึงไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

กรณีศึกษาที่ 10 นางสาว จ. อายุ 28 ปี สถานภาพ โสด การศึกษาชั้นสูงสุด มัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 ประกอบอาชีพหลัก หมอนวดแผนไทยอัตราลูกจ้างชั่วคราวของโรงพยาบาลชุมชนแห่งหนึ่งในจังหวัดพิษณุโลก รายได้ ประมาณ 4,000 บาทต่อเดือน สภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว เพียงพอ

บทบาทในการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค

นางสาว จ. เล่าถึงบทบาทของตนเองในด้านการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคว่า คนในชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่นั้น พบว่า ปัญหาในเรื่องของสุขภาพเกิดเนื่องมาจากสภาพเศรษฐกิจของครอบครัวไม่ดี ทำให้ต้องทำงานหนัก รับประทานอาหารที่ไม่มีประโยชน์ต่อร่างกาย พักผ่อนไม่เพียงพอ ดังนั้นเพื่อที่จะทำให้คนในชุมชนมีสุขภาพดี นางสาว จ. บอกว่าตนเองได้ให้คำแนะนำในเรื่องการรับประทานอาหาร การพักผ่อนให้เพียงพอ นอกจากนั้นยังได้แนะนำในการดูแลสุขภาพ ให้คำปรึกษาในเรื่องปัญหาความเจ็บป่วย

ซึ่งในรอบปีที่ผ่านมา นางสาว จ. บอกว่าในชุมชนมีการแพร่ระบาดของโรคไข้เลือดออก ซึ่งนางสาว จ. ได้คอยแนะนำให้มีความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก และพาผู้ป่วยในหมู่บ้านไปพบแพทย์ที่โรงพยาบาล

บทบาทในการบำบัดรักษาและการฟื้นฟู

นางสาว จ. ได้อธิบายถึงผลดีของการนวดแผนไทยว่า การนวดจะช่วยทำให้กล้ามเนื้อร่างกายแข็งแรง กระตุ้นการไหลเวียนของเลือดลมทำให้เกิดการไหลเวียนดี ช่วยผ่อนคลายกล้ามเนื้อ ส่งผลให้หายจากโรคที่เป็นอยู่ นอกจากนี้การนวดยังมีผลทางด้านจิตใจ คือระหว่างที่ทำการนวดจะมีการพูดคุยกับผู้ป่วยซึ่งจะทำให้ผู้ป่วยรู้สึกสบายใจเหมือนได้ปรับทุกข์มีเพื่อนคุย ในผู้ป่วยอัมพฤกษ์ อัมพาต การนวดจะช่วยให้ผู้ป่วยทุเลาขึ้นเพราะการนวดจะกระตุ้นกล้ามเนื้อให้แข็งแรง เป็นการฟื้นฟูสภาพของผู้ป่วย

ซึ่งเหตุผลของการมาเป็นหมอนวดแผนไทยนั้น นางสาว จ. บอกว่ามีความสนใจเห็นว่าเป็นอาชีพที่สามารถเลี้ยงตัวเองได้ และตนเองสามารถให้บริการได้ในเรื่องของการนวด ประคบ อบสมุนไพร ทั้งเพื่อสุขภาพและเพื่อรักษาโรค

ขั้นตอนของการให้บริการนั้น นางสาว จ. เล่าว่าเมื่อมีผู้มารับบริการจะทำการซักประวัติเพื่อหาสาเหตุของการเจ็บป่วย และทำการตรวจวินิจฉัยโรคโดยการตรวจผู้ป่วยตามลักษณะอาการที่ผู้ป่วยบอก ส่วนวิธีการรักษานั้นจะเลือกวิธีการรักษาตามสภาพอาการ เช่น จะทำการนวดเพื่อสุขภาพ หรือจะใช้วิธีการอบ หรือประคบสมุนไพรแทนการนวด เป็นต้น ซึ่งหลังจากนวดเสร็จจะแนะนำผู้ป่วยในเรื่องข้อปฏิบัติตัว ข้อห้ามและการนัดมาตรวจหรือนัดมาซ้ำอีก การติดตามผลการรักษาและการประเมินผลการรักษานั้น นางสาว จ. จะใช้วิธีซักถามจากผู้ป่วยเวลาที่ผู้ป่วยมา

พบตามนัดและตรวจอาการดู ถ้าพบว่าอาการไม่ดีขึ้นหรือรักษาไม่ได้จะส่งไปรักษากับแพทย์แผนปัจจุบัน

โรคที่พบบ่อย ได้แก่ ปวดหลัง ปวดขา ปวดไหล่ ปวดศีรษะ จากการสอบถาม เหตุผลที่เลือกมารับบริการนวดแผนไทย ผู้รับบริการส่วนมากจะบอกว่าไปรักษากับแพทย์แผนปัจจุบันแล้วไม่ดีขึ้นจึงลงมานวดดู

การไปให้บริการนวดแผนไทยนอกสถานที่นั้น นางสาว จ. บอกว่ามีบ้างเหมือนกัน ที่ไปนวดให้ที่บ้าน ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ป่วยหรือผู้สูงอายุเพราะมาเองไม่ได้เดินไม่ไหว

ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ

นางสาว จ. เห็นว่าการนวดแผนไทยยังไม่เป็นที่ยอมรับเท่าที่ควร อยากให้มีการยอมรับมากกว่านี้เพราะการนวดแผนไทยสามารถที่จะรักษาโรคให้หายได้เหมือนกัน อยากให้มีการผสมผสานกันระหว่างการแพทย์แพทย์ไทยกับแผนปัจจุบันเพราะจะทำให้ผู้ป่วยได้รับการบริการที่ดีเป็นประโยชน์ต่อผู้ป่วย และอยากให้รัฐจัดสรรงบประมาณในเรื่องเกี่ยวกับการนวดแผนไทยให้มากกว่านี้ทั้งในเรื่องค่าจ้างค่าตอบแทนสวัสดิการของหมอนวด